

JAARGANG 26 NUMMER 40

BULLETIN WIJNANDSRADE

**UITGAVE HEEMKUNDEVERENIGING
VRIENDEN VAN WIJNANDSRADE**

'Bulletin Wijnandsrade' is het informatieblad van de heemkundevereniging 'Vrienden van Wijnandsrade', dat twee keer per jaar verschijnt en telkens weer boordevol staat met een gevarieerd aanbod aan lokaal en regionaal getinte bijdragen over vroeger en nu. Mocht ook u een artikel willen schrijven (dan wel behoefte hebben om te reageren); dat kan en daarvoor hoeft u niet in de redactie van dit tijdschrift te zitten. Ook interesse en inspiratie? U kunt uw bijdrage of reactie inleveren bij een van de redactie-adressen (of mailen naar w.oehlen@planet.nl).

Mocht u in het bezit zijn van oude foto's, kaarten, prenten, artikelen, enz., die betrekking hebben op Wijnandsrade en die u op een verantwoorde manier in beheer wilt geven of die u bereid bent te laten kopiëren of fotograferen; neem dan contact op met een van onze bestuursleden. Hetzelfde geldt voor historische attributen of (mogelijke) archeologische vondsten uit de bodem in en rondom Wijnandsrade. De namen en telefoonnummers van onze bestuursleden staan achter in dit bulletin.

Een abonnement op 'Bulletin Wijnandsrade' kost minimaal € 7,50 per jaar. (Wij gaan er vanuit dat de leden die dit blad per post ontvangen hun bijdrage spontaan zelf verhogen).

Mocht u uw abonnement over 2007 nog niet hebben betaald. Ons rekeningnummer is 13.77.36.371, ten name van heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade, Swier 39, 6363 CK Wijnandsrade.

Het bestuur en de redactie wensen iedereen prettige feestdagen en een gelukkig 2008!

Bij de voorpagina

De Panhuysvijver bij winteravond.

BULLETIN WIJNANDSRADE

*Uitgave van de heemkundevereniging
Vrienden van Wijnandsrade*

Jaargang 26, nummer 40 (winter 2007)

Redactie

- * Wiel Oehlen
- * Jack Jetten
- * Hans Toonen
- * Eppo Brongers

Fotografie

- * Jan Jansen (tenzij anders
aangegeven)

Grafische vormgeving

- * Cyril van de Weyer

Redactie-adres

- * Swier 47, 6363 CL Wijnandsrade, w.oehlen@planet.nl
(tevens het secretariaat van de heemkundevereniging)

INHOUDSOPGAVE

- * Van de voorzitter pag. 4
- * In memoriam pag. 6
- * Joseph Clemens von Bongart vernoemd naar
Keuls-Luikse Bisschop pag. 10
- * Heemkundige berichten pag. 16
- * Er is een raam in de maan pag. 22
- * Jean Habets pag. 24
- * Jeugdherinnering pag. 30
- * Uit de oude doos pag. 32
- * R.K.V.V. Wynandia pag. 33
- * Quix van 'De Vel(de)', deel I pag. 36
- * Ingezonden brief pag. 45
- * Koninklijke onderscheiding pag. 47
- * Waarnemend burgemeester Nuth pag. 47
- * Colofon pag. 49

Van de voorzitter

2007 is het jubileumjaar van de Vrienden van Wijnandsrade. Dat jaar is alweer flink op dreef. Als heemkunde ons iets leert, is het dat de tijd erg snel gaat. De lezing over de kerk door Jack Jetten, de lezing over de aanleg van de gasleiding door Arnold de Haas en de lezing over oude gebruiken in Wijnandsrade en Swier door Math Marell... ze zijn alweer voorbij.

Jack Jetten bracht ons op de hoogte van de laatste feiten die zijn onderzoek naar de geschiedenis van onze Sint-Stephanuskerk hebben opgeleverd. Zijn lezing werd voorafgegaan door een klavecimbelconcert. Er waren jammer genoeg niet veel bezoekers, maar de aanwezigen konden genieten van een instrument dat nog niet vaak in de Sint-Stephanuskerk heeft geklonken. Carel Teerink, musicus te Wylre, voerde muziek uit van minder bekende meesters. Minder bekend betekent niet minder groot! Kenners en liefhebbers genoten evenveel van de kleine juweeltjes die hij ten gehore bracht. Dat past goed bij de Sint-Stephanuskerk van Wijnandsrade. Veel mensen weten niet wat voor klein juweel dat kerkje is... en nog steeds volop in functie! De akoestiek in de kerk is zeer goed voor de fijnzinnige klanken van de klavecimbel: men wist vroeger hoe men moest bouwen om mensen diep in hun hart te raken; in plaats van diep in hun buik, zoals de moderne bespelers van diepe decibelboxen.

De lezing van Jack Jetten werd iets drukker bezocht dan het concert, maar de concurrentie van onze fanfare-op-concours was blijkbaar groot. Wie op die zondag niet in de kerk van Wijnandsrade naar klavecimbelmuziek of Jack luisterde, was als fanfarefan mee op concours. Wijnandsrade was die dag één en al muziek. Onze blazers hebben het concours gewonnen, dus we vergeven hen graag hun concurrentie. Dames en heren van onze fanfare, van harte gefeliciteerd.

De zorgvuldige en van mooi beeldmateriaal voorziene lezing van Arnold de Haas over de aanleg van de gasleiding en de oudheidkundi-

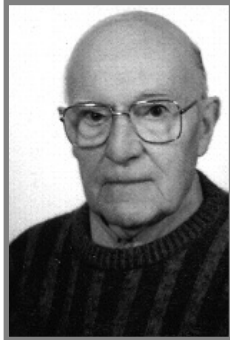
ge vondsten die daarbij zijn gedaan, was voor veel mensen verrassend: dat ze zoveel nog niet wisten over de aanleg van de gasleiding, terwijl ze zich die aanleg toch nog goed herinnerden. Dat Math Marell kan vertellen, dat weten we. Deze keer was zijn verhaal over oude gebruiken in Swier en Wijnandsrade voorzien van veel oude foto's. De wereld die hij beschreef en liet zien, lijkt zo ontzettend ver weg en is toch is dat de wereld waarin veel van onze leden en van onze burens zijn opgegroeid. Een wereld waarin apparaten en machines het dagelijkse contact tussen mensen veel minder in de weg stonden dan nu, een wereld waarin het kattenkwaad groter en het grote kwaad verder weg leek te zijn. Maar Math Marell maakte goed duidelijk dat elke tijd zijn eigen grote vreugde en zijn eigen grote zorgen kent. Soms is het maar goed dat de tijd snel vervliegt.

Begin volgend jaar sluiten we ons jubileumjaar af met een algemene ledenvergadering en een toneelvoorstelling. Dan kunnen we tevreden en vol vertrouwen de volgende vijfentwintig jaar tegemoet treden. Ook die zullen sneller voorbij zijn dan wij denken.

Wilfried Dabekaussen

In memoriam

Zef Marell
(uit: privé-archief familie Marell)

In dankbare herinnering aan

Peter Joseph Marell

echtgenoot van

Maria Johanna Marell – Crasborn

* Wijnandsrade, 29 november 1917
† Heerlen, 09 juni 2007

Ozze Pap; unne jóng oet Sjewier is zaterdag 09 juni gaan slapen om niet meer wakker te worden. Nu moeten wij afscheid nemen van een familieman die veel van gezelligheid hield. De laatste jaren waren niet gemakkelijk maar hij genoot nog van zijn sigaar, een lekker hapje en een drankje. Hij leefde op als er bezoek kwam. Hij was trots op zijn vrouw Mia, die hij tijdens haar ziekte verzorgde en door wie hij nu verzorgd en verwend werd.

Zijn gezin was zijn alles. Zijn kleindochters Loes en Noortje volgde hij met liefde en trots.

Hij hechtte veel waarde aan zijn familie. Zo zorgde hij voor zijn broer Harry, ons aller Heerroom en was er plaats voor Marga en later Yvonne in ons gezin toen zij al jong afscheid moesten nemen van hun vader respectievelijk moeder.

Als Opa Zef genoot hij van de bezoeken van Yvonne's zoon Hay.

De video's van zijn verjaardagsfeesten werden regelmatig bekeken en hij was alweer vol plannen voor de viering van zijn 90e.

't Was altijd gezellig bij Nonk Zef en Tante Mia maar soms moesten de handen uit de mouwen om een klus te klaren; daar heeft Math veel weet van.

's Morgens gebeld, 's avonds gereed was de kreet.

Ook keek hij uit naar de zondagse ritjes met zijn dochter naar de Isidoruskapel in Swier en de grot in Wijnandsrade.

De laatste tijd werd het leven moeilijker. Van een optimist veranderde hij in een piekeraar, zich steeds afvragend of hij alles wel goed had gedaan.

Ja Pap, je hebt het geweldig gedaan. Bedankt voor alles!

De zeswekdienst voor Pap wordt gehouden op zaterdag 28 juli 2007 om 18.00u in de St. Stefanuskerk te Wijnandsrade.

Op 9 juni 2007 is Peter Joseph Marell overleden. Iedereen kende hem als Zef Marell. Hij was in 1917 geboren in het enige huis aan de Swierderkerkweg te Wijnandsrade als 11e in een gezin van 12 kinde-

ren. Het was geen gemakkelijke tijd, want vlak over de grens woedde de Eerste Wereldoorlog en ofschoon ons land neutraal was, was veel van de ellende ook hier merkbaar. Zef leerde al gauw hard werken en tot zijn 17e was hij boerenknecht. Daarna ging hij in de Emma ondergronds en dat hield hij vol tot zijn 55e, toen hij in verband met de sluiting van de mijnen in de overbrugging ging. Toen heeft hij nog een zomer bij zijn vriend Frans Gerards op de boerderij gewerkt, want hij kon het boerenleven niet vergeten.

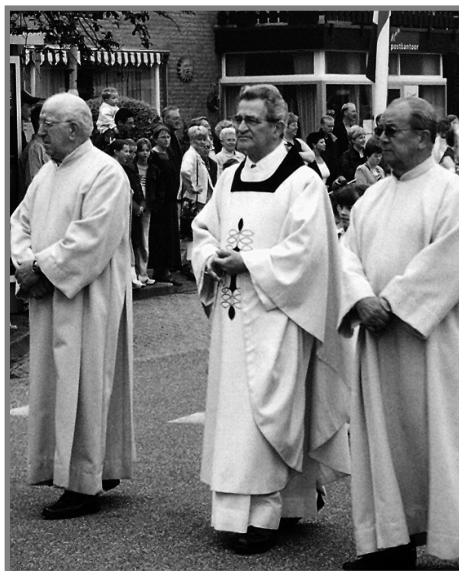
Zijn gezin was heel belangrijk voor hem, eerst zijn vrouw Mia Crasborn, met wie hij in 1944 trouwde, toen zijn twee dochters en daarna zijn twee kleindochters. Zijn liefdevolle zorg was steeds voor hen. Zij hebben hem steeds gelukkig gemaakt. Het andere geluk in zijn leven was zijn geboortedorp. Hij woonde wel in Treebeek, maar de band met Wijnandsrade bleef onverwoestbaar sterk. Net zoals bij zijn heerbroer Harry, die bij de Minderbroeders-Conventuelen was ingetreden, maar die altijd een jongen van Swier bleef. Net zoals zovele familieleden Marell hun dorp trouw bleven. Toen de Vrienden van Wijnandsrade werden opgericht, was dat aanleiding om steeds weer hierheen te komen. Hij was een graag geziene gast.

Een voorname opgave zag hij in het in ere doen herstellen van de Lourdesgrot in de motte, die reeds door de paters Jezuïeten was gebouwd en die na het vertrek van de paters Conventuelen in verval was geraakt. Hij schonk een prachtig Lourdesbeeld en stimuleerde daarmee dat nis weer werd opgeknapt. Hiermee heeft hij het dorp een prachtig oriëntatiepunt teruggegeven, dat niet alleen een herinnering is aan het rijke geloofsleven van vroeger tijden, maar dat ook een toewijding is aan Maria tot wie velen nimmer tevergeefs een beroep doen en hebben gedaan als het moeilijk was. Het initiatief van Zef Marell heeft in het dorp veel weerklank gevonden en hij bleef komen, ook toen hij door het klimmen der jaren minder mobiel werd. De Vrienden hebben Zef Marell benoemd tot erelid en dat had hij verdiend.

Zijn hele leven was hij iemand die zorg gaf, maar vanaf het ruggemerginfarct in 2003 moest er voor hem worden gezorgd. Dat was niet gemakkelijk, maar hij hield vol, totdat hij medio dit jaar rustig is heengegaan. Zijn dood markeert een generatie, die nu kan worden afgesloten. Het gezin Marell waaruit hij voorkwam, heeft voor Wijnandsrade grote betekenis gehad en zal nimmer worden vergeten. Zef Marell zijn wij dankbaar. Onze Moeder van Lourdes, Maria van de Motte, zal verder voor hem zorgen. Dat strekt tot troost van de dierbaren die hij achterliet. Hij ruste in vrede.

Leo Hausmans

Zes jaar geleden mocht Wijnandsrade kennismaken met pastor Leo Hausmans; een innemende man, die dicht bij de mensen stond en voor iedereen een open oor had. Sinds 1 december 2001 was hij de bezielende kracht achter alles wat in de St. Stephanusparochie met de liturgie van doen had. Op 11 september jl. overleed pastor Hausmans

Leo Hausmans (midden)

op 77-jarige leeftijd in een ziekenhuis in het Noord-Duitse Rendsburg. Hij was in dat ziekenhuis opgenomen, nadat hij enkele dagen voordien bij een ongelukkige valpartij een heup had gebroken. Na een geslaagde operatie overleed hij daags daarna aan een hartinfarct.

Leo Hausmans (Echt, 6 januari 1930) werd in 1959 tot priester gewijd, waarna hij achtereenvolgens kapelaan is geweest in Hoensbroek-Passart, Brunssum en Simpelveld en van 1975 tot

1997 de geliefde pastoor van de H. Martinusparochie van Spekholzerheide.

En sinds 2001 assisteerde hij in Wijnandsrade en stal hij er de harten. Het kerkbestuur van de St. Stephanusparochie bracht de persoon en betekenis van pastor Hausmans in een in memoriam treffend onder woorden: 'Hij was een milde man met een groot hart, waarin ruimte was voor iedereen. Door zijn gave om heel dicht bij, ja zelfs tussen de mensen te staan, werd hij in de korte tijd dat hij in onze parochie aanwezig was spontaan onze 'herder'. En zo zullen de parochianen van de Heilige Stephanusparochie hem blijven gedenken'.

Op dinsdag 18 september werd pastor Leo Hausmans in de kerk van 'zijn' H. Martinusparochie van Kerkrade-Spekholzerheide begraven, waarna hij op het plaatselijke kerkhof ter aarde is besteld.

Het Bestuur

Joseph Clemens von Bongart vernoemd naar Keuls-Luikse Bisschop

Boven de ingangspoort van kasteel Wijnandsrade staat fier de naam van de baron, die in 1717 de opdracht had gegeven tot de verbouwing en vergroting van zijn voorouderlijk slot. De oprichting van de karakteristieke langgerekte voorgevel was daarvan het resultaat. Daar bevindt zich tussen het kasteel en de hoeve de vroegere ophaalbrug en inrijpoort, die het begin vormt van een lange door linden omgeven allee. Toen twee jaar later de verbouwing gereed was, werd het vrijheerlijke familiewapen met zijn naam (in het Latijn) zodanig vermeld, dat die elke bezoeker sindsdien wel moest opvallen. Deze naamaanduidingen treffen wij in Rome ook aan van de pausen die er zo ongeveer elk gebouw mee hebben versierd en daarom zij het de baron vergeven. JOSEPH CLEMENS LIBER BARO DE BONGARDT CONSTRUII IUSSIT ANNO 1719 staat er en het schild is versierd met vijf versteende kwasten.

In een vorig artikel¹ heb ik reeds een portret geschilderd van deze vrijheer, die leefde van 26 april 1695 tot 23 september 1741 en die hier vanaf het overlijden van zijn vader op 9 augustus 1714 de heerschappij voerde tot aan zijn dood. De formele belening van Wijnandsrade vond eerst plaats op 14 januari 1715 voor het Oostenrijkse² Leenhof te Valkenburg, maar aangenomen mag worden dat de 19-jarige toen nog ongehuwde zoon reeds onmiddellijk na de dood van zijn vader zijn verantwoordelijkheden op zich nam, omdat er een Acte van Cessie uit 21 februari 1700 bestond die de opvolging naar hem als oudste zoon regelde³.

Het trof mij dat ik de dubbelnaam Joseph Clemens in de genealogie van dit oude geslacht nog niet eerder was tegengekomen.

¹ J. Jetten, Joseph Clemens Vrijheer von Bongart en zijn kasteel te Wijnandsrade, Uit: Wijnandsrade, de parel van Zuid-Limburg, Wijnandsrade, 2002, pag. 23-47.

² In 1713 waren de Spaanse Zuidelijke Nederlanden bij de Vrede van Utrecht toegewezen aan de keizer van Oostenrijk.

³ In de Heerlijkheid Wijnandsrade mochten volgens aloude regels alleen mannelijke nakomelingen opvolgen.

Toch bestaat er alle reden om aan te nemen, dat er een vernoeming heeft plaatsgevonden. Dat was in die tijd nagenoeg standaard. De oudste zoon van het gezin van Philipp-Wilhelm Hendrik Vrijheer von Bongart en Anna Maria Vrijvrouw von Bongart zu Heiden was hun achtste kind. Johann Wilhelm Leopold Carel Otto, geboren op 1 november 1691, was met zijn twee eerste namen vernoemd naar zijn grootvader (Johann Bernard, die baron was van 16 tot 1678 toen hij overleed) en naar de oudste broer van zijn grootvader Wilhelm von dem Bongart (die als held in 1631 bij Leipzig was gesneuveld tijdens de Dertigjarige Oorlog en wiens grafmonument nog in de kerk van Wijnandsrade prijkt). Helaas was deze jongen al in 1697 op vijfjarige leeftijd overleden. Toen was het tiende kind Joseph Clemens al geboren en was 2 jaar. Op 8 december 1699 werd nadien nog een

'Jozef Clemens van Beieren'
(uit: privé-archief auteur)

jongetje als elfde en laatste kind van dit gezin geboren. Deze benjamin kreeg de namen Johann Hugo Hendrik Ferdinand en wij zien dus dat de naam Johann weer terugkwam. Aangenomen mag worden dat hij in de plaats is gekomen van het gestorven oudste zoontje (in deze tijden van grote kindersterfte was dat gebruikelijk) en mede daarom is hij in dit gelovige gezin voorbestemd voor de geestelijke stand. Dat deze zoon uiteindelijk toch nog baron is geworden (in 1741), kwam omdat Joseph Clemens geen nakomelingen had.

De vernoeming van Joseph Clemens kan ook uit de religieuze hoek zijn gekomen, omdat zijn ouders zeer kerkelijk waren⁴. De meest voor de hand liggende persoon is dan de bisschop. In 1695 was **Jozef Clemens Kajetan Hertog von Bayern** al zeven jaar aartsbisschop van Keulen.

⁴ De eerste letters van de namen Joseph Clemens waren die ook van Jezus Christus. Ofschoon dit ver gezocht lijkt, waren dit soort overwegingen in de eeuw van de contrareformatie niet ongebruikelijk.

Hij was op 5 december 1671 te München geboren als derde zoon van keurvorst Ferdinand Maria van Beieren⁵ en Henriette Adelaide van Savoye. Hij had zes zussen en was het op een na jongste kind. Dit was ongeveer dezelfde situatie als bij het gezin Von Bongart. Bekend is, dat hij tegen zijn wil in zijn jeugd werd opgeleid om geestelijke te worden. In 1683 ontving hij de eerste tonsuur. Zijn hoge geboorte stond er borg voor dat hij snel bisschop zou worden en dat geschiedde al in 1683 toen hij 11 jaar oud was. Hij werd coadjutor⁶ van het bisdom Regensburg. Een jaar later gevolgd door hetzelfde ambt in het bisdom Freising. Overigens kon men in die tijd het bisschopsambt bekleden, zonder tot die waardigheid te zijn gewijd. Het ging vooral om de inkomsten uit de functie. Toen bisschop Albert Sigismund van Beieren in 1685 overleed, werd Joseph Clemens bisschop van beide bisdommen. Hij was toen 13 jaar en 9 maanden oud. In dat jaar werd hij ook coadjutor van de Fürstpropstei (vorstelijke proosdij) te Berchtesgaden⁷.

In 1688 werd hij, ondanks zijn minderjarigheid (16,5 jaar), door toedoen van paus Innocentius XI en keizer Leopold I benoemd tot aartsbisschop en keurvorst van Keulen. Dit was zeer tegen de zin van het Domkapittel, dat Willem Egon van Fürstenberg had voorgedragen⁸. Zijn benoeming in Keulen werd mede oorzaak van de Pfälzer Successieoorlog (1688-1697) en daardoor kon hij niet naar zijn nieuwe domicilie in Bonn verhuizen. In 1689 werd de Waterburcht te Brühl door Franse troepen verwoest, maar na zijn terugkeer begon hij met de wederopbouw⁹.

⁵ Ik gebruik in dit artikel de Nederlandse vertaling van de naam Bayern.

⁶ Een coadjutor is een hulpbisschop met recht van opvolging.

⁷ Toen de Probst (proost) Maximilian Heinrich von Bayern in 1688 overleed, werd Joseph Clemens benoemd tot zijn opvolger en bleef dat tot zijn dood. Daarna bleef de functie van 1723 tot 1728 vacant.

⁸ Deze was reeds vanaf 1682 bisschop van Straatsburg en had in 1686 de kardinaals-hoed ontvangen. In 1686 werd hij door het Domkapittel van Keulen aangesteld als coadjutor, maar toch ging de benoeming een jaar later aan zijn neus voorbij vanwege zijn sterke sympathie voor de Fransen. Hij leefde van 1629-1704.

⁹ Dit slot dat tegenwoordig als Augustusburg bekend staat, was het lustslot van de Keurvorst-aartsbisschop van Keulen. Overigens liet hij ook het Poppelsdorfer Schloß oprichten en begon hij met de planning van de Poppelsdorfer Allee, maar deze kon tijdens zijn leven niet meer aangelegd worden.

In 1793 stichtte hij de – alleen voor adellijken openstaande – Orde van de H. Michael en als tegenhanger daarvan de thans nog bestaande Aartsbroederschap St. Michael¹⁰. Joseph Clemens werd vervolgens in 1794 ook nog prins-bisschop van Luik en coadjutor in het bisdom Hildesheim. In dat jaar legde hij in opdracht van paus Innocentius XII de ambten in Freising en Regensburg neer, maar een jaar later koos het Domkapittel van Regensburg hem opnieuw tot bisschop.

'Joseph Clemens von Bayern'
(uit: privé-archief auteur)

Kort voor het uitbreken van de Spaanse Successieoorlog in 1701 sloot Joseph Clemens een verbond met de Franse koning Lodewijk IV (de zonnekoning). Dat deed hij in navolging van zijn broer, de Beierse hertog Maximiliaan II (1679-1726), die eerst bondgenoot der Oostenrijkers was in de strijd tegen de Turken en tegen Frankrijk, maar die zich in de Spaanse Successieoorlog verbond met Frankrijk¹¹. De keizer kwam meteen in actie en bezette in 1702 Bonn, waar de bisschop toen

resideerde. Er zat voor Joseph Clemens niets anders op dan te vluchten en hij reisde naar Namur (Namen). Vanaf 1704 woonde hij in Lille (Rijssel). Van de bisschop van Cambrai (Kamerik) mgr. Francois de Salignac de La Mothe-Felelon (bisschop van 1695-1715) ontving hij in 1706 de bisschopswijding, maar de keizer verbande hem nog in datzelfde jaar.

Hij verbleef daarna van 1709-1714 te Valenciennes. Pas nadat de oorlog in 1714 was afgelopen en door de Vrede van Baden en Rastatt,

¹⁰ Deze Erzbruderschaft Hl. Erzenkel und Himmelfürsten Michael werd opgericht door de prinsbisschop van Keulen, Joseph Clemens von Bayern, in München op 8 mei 1693 als tegenhanger van de alleen voor edelen toegankelijke Orde van de H. Michaël. Zij kende in haar hoogtijdagen bijna 100.000 leden, verspreid over Beieren, Oostenrijk en het Rijnland. Tegenwoordig zijn er ca. 800 leden. De doelstelling is de verering van de aartsengel Michaël.

¹¹ Na de slag van Höchstädt in 1704 werd Beieren door de keizerlijke troepen bezet en werd de hertog verbannen. Pas in 1714 kreeg hij zijn hertogdom terug.

kreeg hij al zijn waardigheden en landen weer terug en kon hij in 1715 terugkeren naar Bonn. Sinds 13 augustus 1702 was de bisschopszetel in Hildesheim vacant geworden door het overlijden van bisschop Jobst Edmund Freiherr von Brabeck, maar Joseph Clemens kon pas na zijn terugkeer bezit nemen van de vrijgekomen zetel waar hij als coadjutor recht op had. Hij stierf op 12 november 1723 in de leeftijd van 52 jaar en werd net als zijn Beierse voorgangers bijgezet in de Dom van Keulen.

Een pikant detail is dat bisschop Joseph Clemens twee kinderen had. Bij Constance de Grousselier kreeg hij graaf Jean Baptiste Victor de Grosberg-Bavière¹² (1706 – 1768) en gravin Antoine Levin de Grosberg-Bavière (1710 – 1757). Of deze verhouding de reden van geweest is om in 1709 uit te wijken naar Valenciennes - zijn maîtresse was immers voor de tweede maal zwanger en nu nadat hij tot bisschop was gewijd – kan slechts onderwerp zijn van speculatie, maar feit is dat hij Constance en de kinderen meenam. In 1715 nam hij hen ook mee naar Bonn, waar natuurlijk praatjes van kwamen. Hij verdedigde zich weliswaar door te beweren dat hij na zijn bisschopswijding geen intieme betrekking meer met haar had onderhouden, maar de geboortedatum van zijn dochter wederspreekt dat. Deze verhouding tijdens zijn ballingschap in Noord-Frankrijk vormde voor de kerkelijke overheid blijkbaar geen reden om hem te ontheffen van zijn talrijke ambten. Maar een fraai voorbeeld van vroomheid was het natuurlijk niet. Omdat Joseph Clemens van Beieren aartsbisschop van Keulen was ten tijde van de geboorte van Joseph Clemens von Bongart in 1695, kan worden aangenomen dat diens vader die diverse bezinningen in het Rijnland had, zoals Paffendorf en Bergerhausen en die de bisschop ook persoonlijk kende, deze wilde vernoemen, wellicht om politieke redenen. Philipp-Wilhelm von Bongart was immers diplomaat en de 23-jarige bisschop was nog gemakkelijk te beïnvloeden. Dat de contacten met de Keulse bisschop in 1702 abrupt moeten zijn beëindigd, toen deze konkelde met de Franse koning en daarmee de Oostenrijkse keizer liet vallen, is evident. Philipp-Wilhelm von Bongart evenwel bleef zijn keizer trouw, al raak-

¹² De Bavière is de Franse naam voor Van Beieren.

te hij in deze Spaanse successieoorlog bijna al zijn goederen kwijt aan de Fransen. In datzelfde jaar werd zijn Luxemburgse bezitting Moerstorf geplunderd en werden de heerlijkheden Veltz, Beffert, Sessingen en Wijnandsrade geconfisceerd. Het gezin verbleef toen op Slot Paffendorf totdat na moeizame onderhandelingen een deel van de bezittingen weer terugkwam.

Ik weet niet of de baron en de bisschop elkaar ooit ontmoet hebben. Toen Joseph Clemens von Bongart 7 jaar oud was, ging Joseph Clemens van Beieren in ballingschap. Intussen groeide de jonge baron op en studeerde aan het Laurentianum in Keulen. Vandaar keerde hij in augustus 1714 naar Wijnandsrade terug om zijn overleden vader op te volgen. Pas een jaar later nam de bisschop zijn Keulse zetel weer in, die hij bleef bezetten tot zijn dood in 1723. Dat beiden elkaar in die acht jaar hebben opgezocht, lijkt mij niet waarschijnlijk.

Jack Jetten

Heemkundige berichten

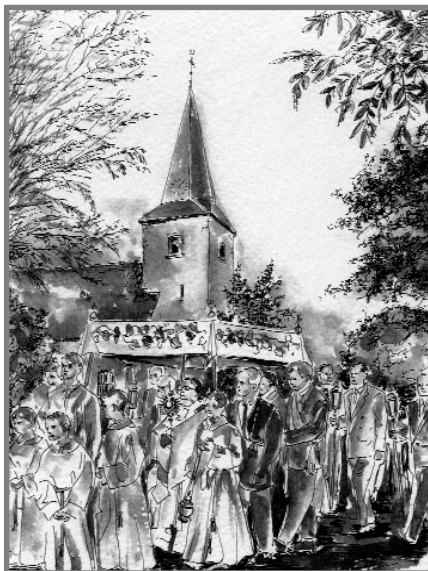
Vioolconcert

Op zondag 8 juli was de St. Stephanuskerk van Wijnandsrade het toneel van een sfeervol vioolconcert, dat werd verzorgd door het jonge talent Jeroen van der Wel en het strijkkwartet ArcAngeli uit Amstelveen. De twintigjarige Jeroen van der Wel won tot dusver onder andere prijzen op het prinses Christina Concours, 'das Internationaler Wettbewerb für Violine' in Hohenlohe, het Davina van Wely Concours en het Nationale Vioolconcours Oskar Back. ArcAngeli is een kwartet van jonge violisten rondom Eric van der Wel, altviolist van het Koninklijk Concertgebouworkest uit Amsterdam. Op het programma van het druk bezochte concert in de St. Stephanuskerk stonden werken van Telemann, Bach, Boismortier, Mozart, Corrette en Corelli.

*Vioolconcert
(foto: Wilfried Dabekaussen)*

Cultuur- en Folklorefestival

Tijdens de officiële opening van het 35ste Cultuur- en Folklorefestival werd onze heemkundevereniging blij verrast met dit schilderij van de hand van de kunst schilder Sjef Dolmans uit Heerlen; dat ons door festivalvoorzitter Jo Luijten cadeau werd gedaan, ter ondersteuning van de jarenlange vruchtbare samenwerking.

Waarnemend burgemeester Hubert Vos tijdens de officiële opening van het Cultuur- en Folklorefestival.

Ruim 4.000 liefhebbers van de Limburgse cultuur en folklore én van Bourgondische gezelligheid kwamen op zaterdag 18 en zondag 19 augustus naar Wijnandsrade, om er op het kasteel te genieten van het jaarlijkse Cultuur- en Folklorefestival. De 35ste editie van dit evenement was opgebouwd rondom de thema's 'molens in Limburg' en 'folklore der beide Limburgen'. Daarnaast bevatte het festival te doen gebruikelijk een uitgebreid programma met aandacht voor antiek, oude volksgebruiken, bijzondere ambachten en traditionele Limburgse gerechten. Onze heemkundevereniging bemande weer een stand en verzorgde enkele rondleidingen in de St. Stephanuskerk. Opvallend was het groeiend aantal bezoekers uit het Duitse en Belgische grensgebied. Ook veel mensen uit het noorden van het land wisten hun weg naar Wijnandsrade te vinden.

Rötsjer Jonge

In 1957 richtte Zef L'Ortye (zaliger) de 'Rötsjer Jonge' op; een niet meer uit Wijnandsrade en naaste omgeving weg te denken blaaskapel, waaraan hij gedurende 45 jaar leiding heeft gegeven. In het weekend van 1 en 2 september stonden de Rötsjer Jonge in buurtschap de Vink feestelijk stil bij hun gouden jubileum, dat zij extra luister bijzetten met de presentatie van de cd 'Schöne Erinnerungen'.

Afscheid dorpsjuf

Eind september nam 'juffrouw' Tiny Jongen-Driessen na veertig jaar afscheid van het onderwijs en in het bijzonder van de plaatselijke St. Stefanusschool. Het schoolgebouw was die dag omgetoverd in een echte circusschool, waarin 'de dorpsjuf van Wijnandsrade' een passend afscheid en een voorstelling in een echte piste kreeg aangeboden.

*Juffrouw Tiny
(foto: Mediagroep Limburg)*

Jubileumactiviteiten

Begin dit jaar vierde onze heemkundevereniging het zilveren jubileum met een gezellig feest in het Gemeenschapshuis en de uitgave van het (inmiddels bijna uitverkochte) boek 'Wijnandsrade BinnensteBuiten'. Wij kondigden toe aan dat wij ons jubileum in de loop van dit jaar verder zouden opluisteren met een aantal bijzondere activiteiten. Een overzicht.

Wandelen in Wijnandsrade

In samenwerking met het IVN, afdeling Nuth grepen wij op zaterdag 8 september de landelijke Open Monumentendag aan om een wandeling te organiseren, die door de indrukwekkende natuur van

Gerard Extra aan het woord

Gerard Extra, de architect van de Isidoruskapel van Swier, een toelichting.

Wijnandsrade en Swier langs enkele plaatselijke monumenten voerde. Deze sportieve en leerzame voettocht werd verzorgd door Lou Houben van het IVN. Bij de meest in het oog springende gebouwen gaven bestuursleden van onze heemkundevereniging en

Van Amsterdam naar Peking in 28 dagen

In 2006 namen de gebroeders Bert en Fons Heuts deel aan de 'Classic Car Rally Amsterdam-Beijing'. In hun Mercedes 350SL uit 1972 reden zij in 28 dagen over een afstand van 17.500 kilometer door 14 landen van Amsterdam naar Peking. Op maandag 17 september verzorgde Fons Heuts in het Gemeenschapshuis een boeiende presentatie over die turbulente wereldreis.

Presentatie door Fons Heuts

Concert en lezing

Op zondagmiddag 14 oktober organiseerden wij een klavecimbelconcert en een lezing in de St. Stephanuskerk; het misschien wel intiemste kerkje van deze regio. Het klavecimbelconcert werd verzorgd door de klavecinist Carel Teerink, waarna bestuurslid Jack Jetten een levendige lezing voor zijn rekening nam over de geschiedenis van ons eeuwenoude kerkje.

Terug in de tijd

In 2002 liet de Gasunie tussen Schinnen en Bocholtz een nieuwe gasleiding aanleggen. Een groot gedeelte van het Zuid-Limburgse heuvelland werd een halfjaar lang gemarkeerd door 'reusachtige molschalen' en een diep uitgegraven sleuf. Ons bestuurslid Arnold de Haas volgde de werkzaamheden op de voet. Op zaterdag 20 oktober verzorgde hij in het Gemeenschapshuis een boeiende diapresentatie over zijn bevindingen, waarna onze vice-voorzitter Math Marell een presentatie voor zijn rekening nam over oude volksgebruiken en inmiddels vaak al vergeten tradities, zoals het verbranden van de kermisman, elkaar verrassen met oud op nieuw en enkele markante gebruiken, verbonden aan kerkelijke hoogtijdagen en bij gelegenheid van geboorte, doop, huwelijk en overlijden.

Het verbranden van de kermisman (uit: archief heemkundevereniging)

Kunst na Arbeid

Om alvast te noteren: als afsluiting van onze jubileumactiviteiten verzorgt toneelvereniging Kunst na Arbeid uit Nuth op zaterdag 12 april 2008 in het Gemeenschapshuis van Wijnandsrade de toneelvoorstelling 'Rust, Vrede & Flinterman'; een eigentijds blijspel van de hand van Ton Davids.

Ledenvergadering 2008

De volgende algemene ledenvergadering van onze heemkundevereniging vindt op maandagavond 18 februari 2008 in het Gemeenschapshuis plaats (aanvang 19.30 uur). Na afloop van de vergadering zal Coen Eggen een presentatie verzorgen over vakwerkhuizen. Coen Eggen is onder andere de auteur van het boek 'Vakwerkbouw in Limburg'.

Wiel Oehlen

Er is een raam in de maan

In 1998 stond de landelijke Kinderboekenweek in het teken van de poëzie. De plaatselijke Sint Stefanusschool greep die gelegenheid aan om de leerlingen van de groepen 3 tot en met 8 zelf dichtend aan het woord te laten (en de kleuters uit de groepen 1 en 2 een tekening te laten maken). Alle scholieren deden mee en hun mooiste gedichten en tekeningen werden opgenomen in de prachtige bundel 'Er is een raam in de maan'.

Het heeft bijna tien jaar geduurd, maar inmiddels is ook in de rest van Nederland (én Vlaanderen) doorgedrongen, dat de jeugd van het Zuid-Limburgse Wijnandsrade kan dichten. Begin dit jaar verscheen de prestigieuze bloemlezing 'De Nederlandse Kinderpoëzie in 1000 en enige gedichten', waarin samensteller Gerrit Komrij een prominente plek heeft ingeruimd voor twee gedichten uit 'Er is een raam in de maan'; te weten 'Weer' van Joyce Maar en 'Als ik een wens mocht doen' van Dave van de Loo.

Gerrit Komrij, 'De Nederlandse Kinderpoëzie in 1000 en enige gedichten', 2007, ISBN 978 90 446 1057 4.

Wiel Oehlen

Er is een raam in de maan

*

Weer

Als de zon straalt
straal ik ook.
Als het regent
regen ik ook.
Als het mistig is
dan zie je niks.

Joyce Maar (groep 8)

*

Als ik een wens mocht doen

als ik een wens mocht doen
dan zou ik een wens doen
die wens zou zijn
rijk te zijn
50 kronen
60 ringen
en een knappe vrouw die mooi kon zingen
30 slaven
90 huizen

zonder grouw en zonder muizen
een poetsvrouw om te boenen
en 20 paar mooie schoenen
5 kalkoenen
20 kippen

Dave van de Loo (groep 7)

*

Jean Habets

Geboren Belg in Nuth, schenkt Wijnandsrade zijn 'stamboom vol bladeren'

Een Belg, geboren en getogen in Nuth, die zijn indrukwekkende stamboom toevertrouwt aan de heemkundevereniging van Wijnandsrade. Zo'n combinatie vraagt om uitleg. Jean Habets (Nuth 1923) gaat er graag voor zitten.

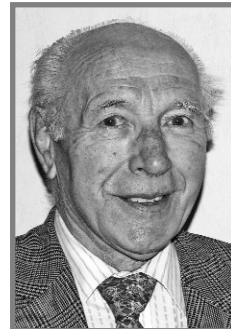
Wie van hemelse geuren houdt, moet toch eens stilstaan bij de Dorpsstraat nummer 87 in Nuth. Dit alledaagse hoekhuis heeft het sterrenrestaurant In D'n Dillegaard als bedwelmende buur. Aan de overkant torent de monumentale parochiekerk. Waar wierook vanzelfsprekend hoort bij de heilige ritus van de hoogmis.

Of Jean Habets regelmatig ter kerke gaat, is een overbodige vraag aan iemand die nog altijd zijn bijna twintig jaar geleden overleden echtgenote Maria Tillmans mist. Betere vraag is of hij soms een vorkje prikt bij de topkokende buurman?

Brede glimlach: „Voor die prijs kan ik meer dan een week ook thuis lekker eten.” Habets geeft graag toe dat de geur uit buurmans keuken vaak tongstrelend is.

Over culinaire noch roomse zaken gaat deze ontmoeting in Nuth. Wel over een gul gebaar richting Wijnandsrade.

Na ampel overleg met zijn zes kinderen, van wie sommigen zijn uitgezworven naar Rusland en Californië, heeft Jean Habets zijn archief sinds kort toevertrouwd aan de zilveren heemkundevereniging van Wijnandsrade. Want in dit dorp is hij, samen met zijn medespeurders, een van de eerste 'Habetters' tegengekomen.

Jean Habets

Jen Habets verduidelijkt: „In een akte uit het leenregister 'Mannlehn zu Wijnandtsrade anno 1500' werd een leenman John Habets genoemd. In 1627 werd het leengoed 'Der Habet', groot twintig bunder gelegen te Wijnandsrade, beleend aan Jacob Mohnen. Of de

boerenfamilie die in 1550 ploegt en zwoegt in het Haasdal nabij Schimmert, afstamt van voornoemde Jan Habets is niet te bevestigen.”

Een wonderbaarlijke ‘opgraving’, niet in het minst voor Jean Habets zelf. Want de in Nuth geboren en tot winkelier in textiel grootgroeide middenstander, is en blijft Belg tot aan zijn dood.

„Mijn grootvaders tak begint in Moelingen en eindigt tijdens de Eerste Wereldoorlog abrupt in Visé. Ergens in 1915 wordt mijn opa gevangen gezet door de Duitse bezetters. Op een dag gaat mijn grootmoeder naar de gevangenis, samen met haar jongste dochter. Ze heeft maar één doel: haar man vrij zien te krijgen. Blijkbaar herinnert het dochtertje met haar hoogblonde lokken de Duitse commandant aan diens dochter. Want hij belooft mijn opa nog die dag vrij te laten. Echter onder één voorwaarde: dat mijn grootouders met hun zes kinderen nog dezelfde dag maken dat ze weggomen. Die dag nog komen ze bij Eijsden de grens over om vervolgens halt te houden in Heerlen.

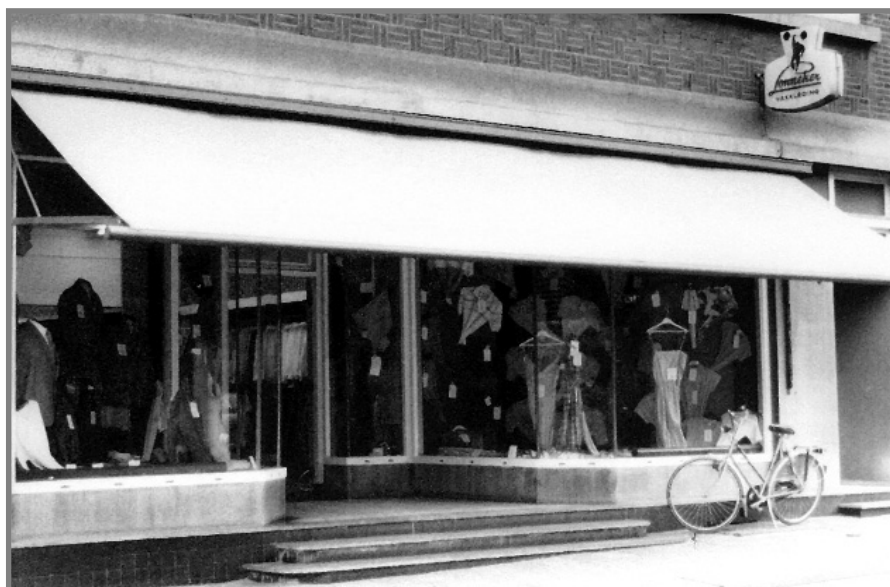
Aangezien mijn grootouders behalve Vlaams ook Frans spreken, zoeken ze contact met Frans sprekende Heerlenaren. En zo komt mijn grootvader terecht in Welten bij de directeur van de Oranje Nassau Mijnen, die toentertijd met Frans kapitaal waren gefinancierd. Omdat opa tuinier en bomenkweker is, mag hij met zijn gezin het tuinhuis bewonen van de directeur. Maar dan moeten hij en zijn oudste zoon wel de tuinen goed onderhouden.

Een van zijn zonen, mijn latere vader, komt op z’n zeventiende op de boekhoudafdeling van de Oranje Nassau. Na de Eerste Wereldoorlog gaat hij aan de slag bij aannemer Dekkers. In die tijd leert hij mijn moeder kennen. Zij is een dochter van boer Waterval op de hof Douvenrade in Terworm, wiens familie, net als mijn grootvader, eveneens afkomstig is uit Moelingen!”

Nauwelijks getrouwd in 1921 of het jonge echtpaar opent een winkel in textiel zoals overhemden, losse boorden en ondergoed. Niet in Heerlen, waar Schunck domineert. Maar aan de Stationsstraat in Nuth. Precies op de plek waar nu het viaduct van de autosnelweg ligt. Een toplocatie, want vlakbij de textielzaak ligt het gezellenhuis met

Magazijn de Ster aan de Stationstraat van Nuth (uit: privé-archief familie Habets)

Magazijn de Ster aan de Stationstraat van Nuth (uit: privé-archief familie Habets)

mijnwerkers afkomstig uit Polen, Italië, Slovenië en loop de landkaart van Europa maar na. Dik verdienende vrijgezellen of vaders met gezinnen uit verre oorden. Kortom, prima klanten die dagelijks via de winkel van Habets de trein naar de mijnen nemen.

In 1929, na een ruzie met de huisbaas, laat de in 1915 met zijn vader meegevluchte Belg een nieuwe winkel bouwen. Uitdagend schuin tegenover de vorige nering. Om precies te zijn; waar nu Petit Telecom goede zaken doen.

Tussen 1921 en 1937 groeit het gezin Habets uit tot negen kinderen: zeven zonen en twee dochters, van wie er anno 2007 nog vijf in leven zijn, onder wie Jean. Aan ambities geen gebrek. Gesteund door vier zonen opent Habets anno 1947 evenveel filialen: twee in Hoensbroek, eentje in Born en nog eentje erbij in Nuth, waar nu de seniorenwinkel is. „Na mijn mulo ben ik in 1938 als hulpje begonnen in de winkel van mijn vader. In 1960, toen mijn vader 62 jaar was, hebben we de winkel definitief overgenomen. En in 1987, ik ging toen bijna met AOW, ben ik helemaal gestopt en hebben we de winkel verkocht. Niemand van mijn zes kinderen wilde in de zaak. Ze gingen liever in de techniek of in het onderwijs dan in de textiel.”

In datzelfde jaar verhuist het echtpaar Habets-Tillmans naar Dorpsstraat 87 ofwel het huis van Jeans schoonouders. Twee jaar later overlijdt zijn echtgenote. En is Jean de geliefde helft van zijn leven kwijt.

Circa 1920 (uit: privé-archief familie Habets)

Als het verdriet enigszins te verdragen is, herinnert hij zich een vaak gehoorde uitspraak van zijn vader. Dat zij als Habets helemaal geen familie zijn van al die 'Habetsen' waarvan het telefoonboek van Nuth en omgeving vele pagina's telt. „We waren een klasse apart. Want wij waren van Franse komaf, zo verzekerde mijn pa. En daar wilde ik wel eens meer van weten,” glundert Jean.

In 1993 wordt de stichting Der Habet opgericht, waarin ook zijn broer Lucien uit Hoensbroek zit, samen met Mathieu Habets uit Stein, B. Lemmens in Geleen, Pierre Habets en T. Noblesse, beiden uit Beek. Behalve in doopregisters snuffelen zij ook in bankregisters en notariële aktes. Wie van het spitwerk op de hoogte wil blijven of zelf wat wil weten over zijn/haar tak, kan zich abonneren op het bulletin Der Habet. In de hoogtij-jaren telt Der Habet zeker tweehonderd abonnees.

Na enige tijd wordt duidelijk dat er geen sprake is van Franse komaf. De stamboom wortelt het diepste in het Haasdal bij Schimmert (omstreeks 1565) met brede vertakkingen naar Wijnandsrade, Hulsberg, Klimmen en Schin op Geul.

Monnikenwerk is het, waar Jean Habets geen moment spijt van heeft. „Je kunt natuurlijk ook een stamboom opzetten aan de hand van namen die je in doopregisters aantreft. Maar dan heb je een stamboom zonder bladeren! Wil je er een met bladeren, dan moet je ook in andere registers zoals bij banken en notarissen duiken. Want daar kom je nog meer te weten van het leven van je voorouders. Ook van hun schaduwkanten zoals ruzies en onwettige kinderen, die wij dan ook in onze stamboom aantreffen.”

Zelfs een ontvoering heeft zijn speurderspad gekruist. Ook al vond de ontvoering plaats in 1770, de motieven zijn anno 2007 nog heel herkenbaar.

Jean Habets, ogen vol pret, legt uit: „Een van mijn stamvaders was boer in Hulsberg. Toen hij failliet was, deed het verhaal de ronde dat hij een koe had gestolen. Harde bewijzen waren er niet. Maar de roddelpraatjes waren zo heftig, dat twee van zijn broers hem hebben ontvoerd om de eer van de familie te redden. Nadat ze hem naar hun boerderij hadden gelokt, met het smoesje dat ie een zak graan kon

krijgen, is hij meegenomen naar Amby. Daar zat een 'zielenverkoper'. Dat is iemand die mensen ronselt om voor jaren aan boord te gaan van schepen van de Verenigde Oost-Indische Compagnie. Hoewel die ronselaar er die dag niet was, hebben ze hun broer daar toch achtergelaten. Toen ze een paar dagen erna terugkwamen om zaken te doen, was hun broer gevlogen. Erger nog, intussen had hij bij de veldwachter in Schin op Geul aangifte gedaan tegen zijn broers wegens ontvoering!"

Tot in detail is dit eeuwenoude, maar heden ten dage zeer herkenbare voorval over eerwraak en familieschande, terug te vinden in het complete stamboomarchief van Der Habet. En waar de heemkundevereniging van Wijnandsrade zeker een kwart eeuw mee vooruit kan.

Een grenzeloos vraagje tot slot: waarom hij als onversneden Nuthenaar nog altijd Belg is? Kwestie van geld, zo blijkt. „Toen ik twee jaar na de oorlog Nederlander wilde worden, kostte me dat maar liefst tweehonderd vijftig gulden.”

Voor dat geld gaat de Belg Jean Habets nog liever eten bij de bureu.

Hans Toonen

Jeugdherinnering

Vakantie bij oma en opa, dat was fijn. Naar Limburg, heel lang in de trein zitten.

Wijnandsrade, zo heette het dorpje.

Hun huisje lag hoger dan de weg, je moest een trapje op. Aan allebei de kanten van het trapje stonden pilaartjes van ruwe steen, boven op een ronde dop. Daar kon je over hangen en naar beneden kijken. Het huisje was begroeid met bladeren, de zon scheen, de deur stond altijd op een kier, zodat iedereen zomaar binnen kon lopen.

Als ik kwam, stond oma aan de deur en drukte mij tegen haar grote boezem aan.

In de gang stond een grote kast met de ronde koekjestrommel en andere lekkere dingen. Via de gang kwam je in de gewone kamer met de hangklok en de kachel en de stoel van opa.

Opa, die was overdag in de tuin of op het duivenhok bij de duiven. Daar praatte hij veel over.

Binnen rook het naar oud, van het huis en van de koffie en soms naar spek met ei, die oma bakte op het oude fornuis. Als ze dat schoonmaakte had ze zwarte handen.

Ook hadden zij altijd gele priklimonade. Lekker was dat, maar je kreeg er wel een gele tong van. Een meneer met een limonadewagen bracht die bij oma aan de deur.

In de stal naast de keuken zag ik van alles: een voerbak voor de varkens; een houten wc met een rammelknop aan de deur en bovenaan een klein lampje. En er stond een tafel met een weegschaal, om het fruit uit de wei met de fruitbomen te wegen. Er stonden manden met daarin groene appels, die van binnen wit als sneeuw waren en zuur als je erin beet.

En soms waren er perziken en kersen in juli. Dan was ik jarig en hing oma ze over mijn oren en versierde zij de stoel in de kamer met kersen en koekjes. Ik herinner mij dat ik toe tien jaar werd.

Buiten speelde ik op de 'sprunk'; zo noemden ze de oprit. Grote

mieren kropen er. Daar lag ik dan naar te kijken; hoe druk die het hadden. In de tuin plukten wij kruisbessen, als die rijp waren; van dat grote gele, lekker zoet. De kleine kruisbessen gaf oma aan de bakker, voor op de vlaai als het kermis was.

Ik was ook wel eens stout. En dan zei opa: 'Pas maar op, ik pak je in en geef je met de postbode mee naar huis'.

Slapen deed ik op de zolder. Om daar te komen moest je eerst beneden een deur openmaken en dan kwam je bij de trap. Die was bruinachtig rood; hetzelfde als de vloerplanken boven. Op je sokken gleden je daarop uit en hij kraakte.

Boven op zolder waren twee hele kleine raampjes met gordijntjes ervoor. Als oma mij naar bed bracht, ging ze eerst samen met mij voor dat raampje staan en dan zei ze: 'Zie je in de verte dat rode lampje? Dat is de Lange Jan'.

Bij opa en oma was het fijn. Daar wilde ik vroeger eigenlijk altijd wel zijn.

Rineke Marell-de Rijk

*Raadhuisstraat nummer 33; de tegenwoordige Oudenboschstraat
(uit: privé-archief familie Marell)*

Uit de oude doos

27 Kinderfeestje op kasteel Nythuizen

In de periode 1957-1989 woonde in het kasteeltje van Nythuizen de schoolarts Maarsingh. Wij mochten van de heer en mevrouw Maarsingh (tegenwoordig woonachtig in Heerlen) in hun familiealbum neuzen, en vonden daarbij ondermeer dit leuke kiekje. Het is op 25 april 1961 gemaakt, tijdens een kinderfeestje bij gelegenheid van de zesde verjaardag van hun dochter Marie-Joséke.

(uit: privé-archief familie Maarsink)

Op de foto:

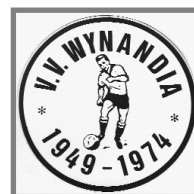
1. Leny Quadackers;	6. Corry Neven;
2. Marianneke Petit;	7. Laeven;
3. Klaartje Petit;	8. Léon Petit;
4. Marion Wuyster;	9. (en het feestvarken)
5. Ans Wuyster;	Marie-Joséke Maarsingh.

Jan Jansen

R.K.V.V. Wynandia

Begin dit jaar stuitte Zef Meessen uit Swier – bij het ordenen van zijn persoonlijke archief – op een overzicht met verloren gewaande historische informatie over de plaatselijke voetbalvereniging. Zef Meessen is gedurende twintig jaar (van 1959 tot 1979) de penningmeester van R.K.V.V. Wynandia geweest. Het betreft hier een chronologisch overzicht dat hij vanaf de oprichting in 1949 tot en met 1974, bij gelegenheid van het zilveren jubileum heeft opgesteld.

R.K.V.V. Wynandia (opgericht op 1 mei 1949)

Seizoen	Terrein	Voorzitter	Secretaris	Penningmeester
1949-1950	Achter het kasteel	Hub Steins	M. Akkermans	J. Schepers
1950-1951	Hoeve de Velde	M. Neven	Heinz Hermens	Harie Kickken
1951-1952	Hoeve Bongard (Wimmers)	J. Rijks	Heinz Hermens	Harie Kickken
1952-1953	Idem	J. Rijks	Heinz Hermens	Harie Kickken
1953-1954	Idem	L. Driessen	Heinz Hermens	Harie Kickken
1954-1955	Achter het kasteel	P. Erens	Heinz Hermens	Harie Kickken
1955-1956	Idem	H. Scheitweiler	Heinz Hermens	Harie Kickken
1956-1957	Idem	P. Erens	Heinz Hermens	H. Neven
1957-1958	Hoeve Bongard (Wimmers)	P. Erens	Zef Kicken	H. Neven
1958-1959	Achter de school	Helm. Hermens	Zef Kicken	H. Neven
1959-1960	Idem	Helm. Hermens	Zef Kicken	Zef Meessen
1960-1961	Petit	Helm. Hermens	Zef Meessen	Zef Meessen
1961-1962	Idem	Helm. Hermens	Zef Meessen	Zef Meessen
1962-1963	Gemeentelijk sportpark Wijnandsrade	Helm. Hermens	Zef Meessen	Zef Meessen
1963-1964	Idem	Helm. Hermens	Zef Meessen	Zef Meessen
1964-1965	Idem	Zef Kicken	Zef Meessen	Zef Meessen
1965-1966	Idem	Zef Kicken	Zef Meessen	Zef Meessen
1966-1967	Idem	Frans Roebroek	Zef Meessen	Zef Meessen
1967-1968	Idem	Frans Roebroek	Zef Meessen	Zef Meessen
1968-1969	Idem	Frans Roebroek	Zef Meessen	Zef Meessen
1969-1970	Idem	Frans Roebroek	Zef Meessen	Zef Meessen
1970-1971	Idem	Frans Roebroek	Zef Meessen	Zef Meessen
1971-1972	Idem	Frans Roebroek	Zef Meessen	Zef Meessen
1972-1973	Idem	Frans Roebroek	Zef Meessen	Zef Meessen
1973-1974	Idem	Frans Roebroek	Zef Meessen	Zef Meessen

Kampioenselftal R.K.V.V. Wynandia (uit: privé-archief Zef Meessen)

KAMPIOENSELFTAL 1960/1961

1. P. MULKENS	9. J. SOUREN	17. J. STORMS
2. G. LEMPERS	10. L. DRIESSEN	18. W. MULKENS
3. J. MEESSEN	11. J. MARELL	19. B. MARELL
4. H. KICKEN	12. J. SNIJDERS	20. H. DE VOS
5. E. VAESSEN	13. J. KICKEN	21. H. VAN VREN
6. JOH. KICKEN	14. H. HERMENS	22. L. MEESSEN
7. H. PORTZ	15. G. MÖDERSCHEIM	23. M. STORMS
8. H. NEVEN	16. J. VAESSEN	

Bijzonderheden

Seizoen

- 1955-1956 W. Meies wordt door de K.N.V.B. tot consul benoemd.
1959-1960 Het eerste elftal wordt kampioen in de derde klasse.
1960-1961 Het eerste elftal wordt kampioen in de tweede klasse
(en promoveert door de promotiewedstrijden onge-
slagen te spelen naar de eerste klasse).
1960 Burgemeester Snijders wordt beschermheer
1961 Koninklijke goedkeuring statuten
1965-1966 Het eerste elftal degradeert naar de tweede klasse).
1968-1969 Het eerste elftal wordt kampioen.
Daarnaast mocht R.K.V.V. Wynandia op de jaarver-
gadering van 1968 voor het derde opeenvolgende jaar
een wimpel in ontvangst nemen, in verband met het
feit dat de vereniging op het gebied van de financiële
en administratieve verplichtingen ten opzichte van de
KNVB, afdeling Limburg 'straffeloos en boetevrij' was
gebleven.

Zef Meessen (1974)

Quix van “De Vel(de)”, deel I

Het is alweer bijna veertig jaar geleden (in het voorjaar van 1969) dat “De Velde”, een van de grotere hoeves van Wijnandsrade, werd afgebroken. Deze hoeve, in de volksmond ook wel “De Vel” genoemd, lag in de laagte aan de Bissebeek, tussen de hoeven “De (nieuwe) Bongard” en “Nythuysen”¹³. De afgelegen ligging was er onder andere de oorzaak van dat “De Velde” pas in 1955 op het electriciteitsnet werd aangesloten¹⁴. De hoeve, die in 1817 door een felle brand in de as werd gelegd maar een jaar later werd herbouwd¹⁵, werd vijf generaties achter elkaar gepacht door de familie Quix, een typisch Zuid-Limburgse pachtersfamilie¹⁶.

De oorspronkelijke schrijfwijze van de (Zuid-Limburgse) familienaam was “Quicx” (met tussengevoegde “c”); zo werd de naam althans in Wijnandsrade veelal geschreven (soms ook wel “Quiex”, maar in handschriften is het soms niet duidelijk of het een “e” of een “c” betreft). In Klimmen komen we vaker de schrijfwijze “Quicks” of “Quijx” tegen¹⁷.

In Hoensbroek, waar de familie zich in 1777 op de Wijngaardhof vestigde, kwam de schrijfwijze “Quix” (weer) in zwang. *“Und da zur Zeit der französischen Herrschaft jeder verpflichtet war, in allen öffentlichen Akten seinen Namen so zu schreiben, wie er in die*

¹³ J. Jansen en J. Jetten: *Wijnandsrade in oude Ansichten* (Zaltbommel 1986) toelichting bij afbeelding 28; vgl. tevens P. Sniijders: boeren en hoeven in *(de vrije heerlijkheid) Wijnandsrade* (1989) blz. 36

¹⁴ SAH (“Rijckheydt”): gemeentearchief Wijnandsrade 1940-1981, inven.nr. 637: aansluiting van diverse panden op het electriciteitsnet

¹⁵ Jansen en Jack Jetten: *Wijnandsrade in oude Ansichten* (Zaltbommel 1986) toelichting bij afbeelding 28

¹⁶ R. de La Haye: *Limburgse voorouders – handleiding voor genealogisch onderzoek in Limburg* (Maastricht 2005) blz. 221; in de Westelijke Mijnstreek komt ook al eeuwenlang een familie Quix voor (vgl. Nederlands Repertorium van Familienamen, deel XIV: Limburg); een band met “onze” Zuid-Limburgse familie Quix is echter niet aangetoond, maar ook niet waarschijnlijk

¹⁷ A.S.M. Patelski: *De familie Quix afkomstig uit Klimmen* (september 2003); met dank aan Udo F.J. Lehmann uit Düsseldorf

Taufregister eingetragen war, wurde die Form 'Quix' bald die allein gebräuchliche"¹⁸. De bekende Akense geschiedschrijver Christiaan Quix (1777-1844), die zelf uit deze Zuid-Limburgse pachtersfamilie voortkomt, legt verder nog uit dat zijn grootvader "*gleich nach seiner Vereheligung seine Wohnung in einem Dorfe (nahm), in welche die Deutsche und nicht die Flämische Sprache gebräuchlich war. Daher ist das 'c' vor dem 'x' in den Taufbüchern weggeblieben*"¹⁹.

Van oudsher waren de heren van Wijnandsrade eigenaar van "De Velde". In 1686 werden de "goederen tot en aen den huijse en castele van Herwijnantsrade gehoorende" door landmeter Nicolaas Frissen opgemeten. Wat "den hoff te Velde" betreft komt hij tot de volgende resultaten: "*eerstelijk die gewandens aen den Knevel liggende en bevonden groot te zijn viertig buijnder, eenen morgen, negen kleijn roeden, reijngenoet de gewanden van Wijnantsrade en de gewande van Visschegracht ter andere zijde; item de gewande aen Velder Bosch, groot seventhien buijnder, eenen morgen, negen en sestig kleijnen roeden; item een bempt liggende naer 't Retersbeeck uijt, groot een buijnder twee morgen, 23 kleijnen roeden; item gemeten de huijsweijde met het land en bempt daer bij liggende naer Visschegracht opgaende, groot elff buijnder, 2 morgen, zeven clenen roeden*"²⁰. De eerste pachter die we op hoeve "De Velde" in Wijnandsrade tegenkomen is Jan Coixs (1615); daarna is het zijn schoonzoon Peter Eysen (overleden in 1675)²¹,

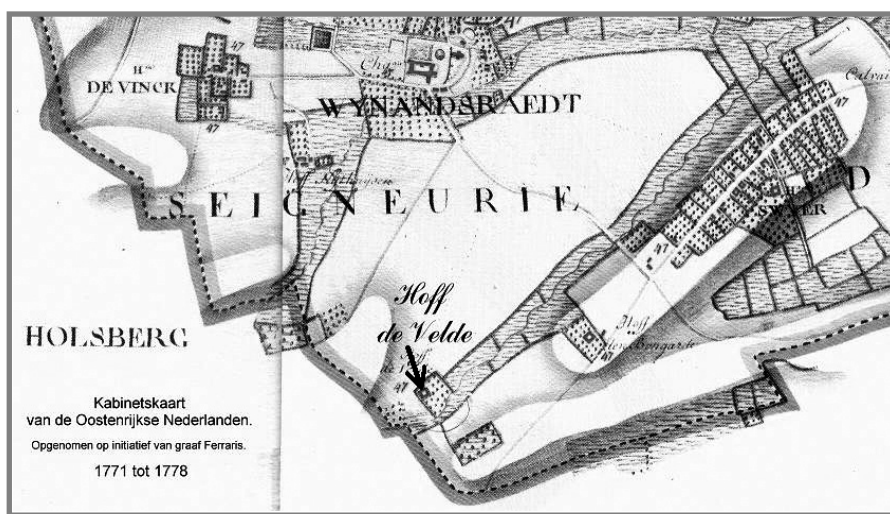
¹⁸ Dr. C. Wacker in: *Leben und Werke des Aachener Geschichtsschreibers Christian Quix Quix in Mitteilungen des Vereins für Kunde der Aachener Vorzeit* (Aachen 1891) blz. 43

¹⁹ Chr. Quix: *Das ehemalige Spital zum h. Jakob, nachher. Klarissen-Kloster. Das Sepulchrinen-Kloster zu St. Leonard, und die Kanonie z. hl. Kreuz in der Grafschaft Daelheim. Nebst Notizen über Glasmalerei, Glasmaler, Spiegelfabriken und die Glaserzunft* (Aachen 1836) blz. 36 (voetnoot bij "Johann Quix von Winantsrath"); dit n.a.v. het feit "*da (ihm) mehr als einmal der Vorwurf geschehen (war), daß (er seinen) Familien-Namen unrecht schriebe*". bempt liggende naer 't Retersbeeck uijt, groot een buijnder twee morgen, 23 kleijnen roeden; item gemeten de huijsweijde met het land en bempt daer bij liggende naer Visschegracht opgaende, groot elff buijnder, 2 morgen, zeven clenen roeden".

²⁰ SAH ("Rijckhey"): collectie J.W.H. Dohmen 1953-1981, invent.nr. 2; vgl. P. Sniijders: *Boeren en hoeven in (de vrije heerlijkheid) Wijnandsrade* (1989) blz. 36-37

²¹ schepen van de heerlijkheid Wijnandsrade (1669-1675), aldus "lijst der schouten en schepenen van Wijnandsrade" (bijlage inventaris gemeentearchief Wijnandsrade 1819-1939); wordt in 1669 als burgemeester genoemd, samen met Laurens Cobben (lijst der burgemeesters van Wijnandsrade, ibidem); als pachter moest hij met vijf paarden diensten verlenen aan de heer van Wijnandsrade; vgl. P. Sniijders: *Boeren en hoeven in (de vrije heerlijkheid) Wijnandsrade* (1989) blz. 36-37

gehuwd met Jans dochter Agnes Cocx (1655). Peter wordt opgevolgd door zijn schoonzoon Christiaan Crijns (overleden in 1712)²², gehuwd met zijn dochter Maria Eyssen²³. Hun dochter Mechteld Crijns (1677-1756) trouwt in 1708 met **Jan Quix (1687-1752)**, die zijn schoonvader als pachter op “De Velde” zou opvolgen. Hij en zijn nakomelingen zouden de hoeve honderdvijftig jaar lang bewonen en bewerken. Het pachtcontract dat hij op 27 mei 1726 met Jozef Clemens baron von Bongardt sloot is bewaard gebleven²⁴.

(uit: privé-archief Jan Jansen)

Als zoon van Rutger Quix (1651-1712) en Catharina Waelen (1658-1729) was hij in 1687 geboren op het “Heufke” (Retersbekerhof)²⁵ te Klimmen . Uit zijn huwelijk met Mechteld Crijns werden zes kinderen geboren: Johannes (1709), Christiaan (1710), Maria (1713), Catharina (1715), Anna (1718) en Rutger (1721), allen te Wijnandsrade gedoopt. Waarschijnlijk woonde hij bij zijn schoonouders in en werden zijn kinderen ook op “De Velde” geboren.

²² wordt in 1705 als burgemeester genoemd, samen met Merten a Campo en Hubert Goffin; vgl. lijst der burgemeesters van Wijnandsrade (ibidem)

²³ met dank aan Jean Habets uit Nuth die deze gegevens verstrekke.

²⁴ RAL: 16.0634: familiearchief Quix Wijnandsrade (vanwege te slechte staat helaas niet meer raadpleegbaar)

²⁵ gedoopt te Klimmen op 11 februari 1687

De vraag is echter wie pachter van de hoeve was tussen 1712 (overlijden van Christiaan Crijns) en 1726 (pachtcontract van Jan Quix)²⁶. Dat Jan Quix als pachter van “De Velde” in hoog aanzien stond blijkt wel uit het gegeven dat hij in de vrije heerlijkheid Wijnandsrade van 1712 tot 1748 de functie van schepenen vervulde²⁷. Jan overleed begin 1752; zijn vrouw vier jaar later²⁸.

Jans jongere broer *Willem Quix* (1688-1762), in 1718 gehuwd met Helena Voncken (1689-1762), zette in 1717 de pacht van zijn vader op “het Heufke” in Klimmen voort. Deze hoeve was sinds 1665 eigendom van de baron De Loe d’Imstenraedt²⁹. Uiteindelijk zou hij zich met zijn gezin via Hulsberg (1724) en Arensgehout (1729) in Schimmert (1733) vestigen, waar hij op 12 december 1762 kwam te overlijden³⁰. Jans oudste zoon *Jan Quix jr.* (1709-1773), in 1709 geboren op “De Velde”³¹, was als priester (kanunnik) verbonden aan de collegiale kerk van het H. Kruis te Dolhain; later was hij prior aldaar; hij overleed in 1773³².

Zijn jongste broer **Rutger Quix (1721-1784)** volgde in 1754 zijn vader op als pachter op “De Velde”. Hij was in 1721 geboren op “De

²⁶ vgl. J. Waelen: *Genealogie van de familie Waelen* (1998) blz.43; vgl. tevens J. Waelen: *De familie Waelen in Wijnandsrade tussen 1600 en 1700* in *Bulletin Wijnandsrade* 14 (1996) nr.17, blz. 752-757 en *Familie Quix-Waelen in Bulletin Wijnandsrade* 17 (1998) nr. 21, blz. 993-999.

²⁷ lijst der schouten en schepenen van Wijnandsrade (bijlage inventaris gemeentearchief Wijnandsrade 1819-1939)

²⁸ voor de genealogie Quix zij verwezen naar: J. Waelen. *Genealogie van de familie Waelen* (1998), mn. blz. 40-49; vgl. tevens A.S.M. Patelski: *De familie Quix afkomstig uit Klimmen* (september 2003); met dank aan Udo F.J. Lehmann uit Düsseldorf

²⁹ RAL: 16.1133: invent.nr. 6: acte dd. 3 oktober 1716; het “Heufken” was toentertijd 23 bunder groot; vgl. Emile Brouwers: *duizend jaar Klimmen 968-1968 – bijdragen tot de geschiedenis van ons dorp* (1968) blz. 164-165

³⁰ vgl. J. Waelen. *Genealogie van de familie Waelen* (1998) blz. 44 (D2)

³¹ gedoopt te Wijnandsrade op 10 februari 1709

³² Christiaan Quix: *Die vormalige Kanonie zum h. Kreuz in der Grafschaft Daelheim in Das ehemalige Spital zum h. Jacob usw.* (Aachen 1836) blz. 28-32; met name blz. 36; vgl. tevens PSHAL XXIII (1886) blz. 420; volgens J. Waelen (*Genealogie van de familie Waelen*) werd hij op 2 mei 1739 geprofest (blz. 42)

Velde”³³ en trouwde in 1751 met Maria Meijers (1728-1784) van hoeve Kardenbeek (Klimmen), uit welk huwelijk vijf kinderen werden geboren: Johannes (1752), Christianus (1754), Maria Catharina (1756), Michael (1758) en Johanna Mechtildis (1762). Ook Rutger stond bij zijn dorpsgenoten in aanzien: In 1753 en 1754 wordt hij genoemd als kerkmeester van de parochie Wijnandsrade; van 1772-1777 vervulde hij de functie van schepen³⁴ en in 1777 wordt hij genoemd als burgemeester³⁵. Op 11 januari 1784 kwam hij op “De Velde” te overlijden³⁶. De pastoor van Wijnandsrade noteerde in zijn overlijdensregister dat Rutger Quix meer dan 30 jaar pachter was geweest van hoeve “De Velde”. Hij fungeerde als oudste schepen (“senior scabinus”) van het gericht van de heerlijkheid Wijnandsrade. Bij zijn overlijden was hij ongeveer 63 jaar oud en hij liet vrouw en vier kinderen na³⁷.

Zijn zoon *Michael Quix (1758-1828)*, in 1758 geboren op “De Velde”³⁸, trad in de voetsporen van zijn heeroom en werd (seculier) priester van het bisdom Roermond; na zijn priesterwijding (22 december 1781)³⁹ was hij als kanunnik verbonden aan de collegiale kerk van St. Georg te Keulen (1791)⁴⁰ en woonde hij in het stadsdeel Lyskirchen⁴¹. Waarschijnlijk keerde hij in de Franse tijd, toen er de nodige strubbelingen op kerkelijk en maatschappelijk gebied waren, terug

³³ gedoopt te Wijnandsrade op 31 december 1721

³⁴ lijst der schouten en schepenen van Wijnandsrade (bijlage inventaris gemeentearchief Wijnandsrade 1819-1939); ook in 1759 wordt hij genoemd als schepen

³⁵ samen met Hendrik Ritzen, aldus “lijst der burgemeesters van Wijnandsrade” (ibidem)

³⁶ de acte van deling en scheiding van Rutgers erfenis dd. 6 september 1786 is bewaard gebleven in het familiearchief Quix Wijnandsrade (RAL: 16.0634; vanwege te slechte staat helaas niet meer raadpleegbaar

³⁷ A.S.M. Patelski: *De familie Quix afkomstig uit Klimmen* (september 2003) blz. 7

³⁸ gedoopt te Wijnandsrade op 15 maart 1758

³⁹ P. Hamans: *Geschiedenis van het seminarie van het eerste bisdom Roermond 1570-1813* (Brugge 1986) blz. 487

⁴⁰ E. Koninckx: *De priesters van het bisdom Luik* (Luik 1975) blz. 261: “olim canonicus Coloniae Agrip., obiit Wijnandsrade 9 jan. 1828, aetatis 70” (nr. 3579); vgl. Janssen-Lohmann: *Die Weltklerus in den Kölner Erzbistum-protokollen 1661-1825* 3. Bd. N-Z spalte 1150

⁴¹ St. Maria Lyskirchen, een van de twaalf grote Romaanse basilieken in de binnenstad van Keulen

naar zijn familie in Wijnandsrade. Daar kwam hij ook op 9 maart 1828 te overlijden. Hij werd er ook begraven: zijn grafsteen staat nog altijd tegen de zuidgevel van de kerk en draagt het opschrift: "*1828 die 9na martii obiit in villa de Velde Rds. adum. Dns. Michael Quicx anno aetatis 70 sacerdotii 46 qui quondam canonicus Coloniae ad S. Georgium; ora viator ut requiescat in pace.*"⁴².

Een paar jaar eerder (op 15 november 1825) was ook al Michaels priesterneef op "De Velde" komen te overlijden. Het betrof *Jan Frederik Meijers (1739-1825)*, als zoon van Jan Meijers en Catharina Dautzenberg, geboren in 1739 op hoeve Kardenbeek te Klimmen⁴³. Na zijn priesterwijding was hij eerst kapelaan in Klimmen geweest en vervolgens 44 jaar pastoor in Hulsberg (1778-1822)⁴⁴. Ook hij werd op het kerkhof te Wijnandsrade "bij zijn familie" begraven en ook zijn grafsteen is bewaard gebleven. We lezen erop: *1825, 17ma nov. hic sepultus est Rev. Dnus I.F. Meijers qui per annos 44 " pastor in Hulsberg, apud consanguineos Quicx emeritus in recessu obiit anno aet. 87 mo; ora viator ut requiescat in pace"*⁴⁵.

Michaels broer **Christiaan Quix (1754-1829)** volgde zijn vader op als pachter van "De Velde". Aldaar in 1754 geboren⁴⁶ trad hij in 1785 in het huwelijk met Anna Clara Wijnants (1761-1823), notarisdochter uit Schin op Geul. Uit dit huwelijk werden acht kinderen geboren: Anna Maria Catharina (1786), Jan Hendrik (1788), Johanna Mechtildis (1789), Maria Josepha (1789), Maria Agnes (1789), Michael (1791), Maria Johanna (1792) en Nicolaas Jozef (1794). In 1785 wordt hij genoemd als kerkmeester van de parochie Wijnandsrade.

⁴² Dr. J. Belonje: *genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Limburg* in PSHAL 1960-1961 (XCVI-XCVII) blz. 346 vgl. ook Bulletin Wijnandsrade 6(1987) nr. 9, blz. 272

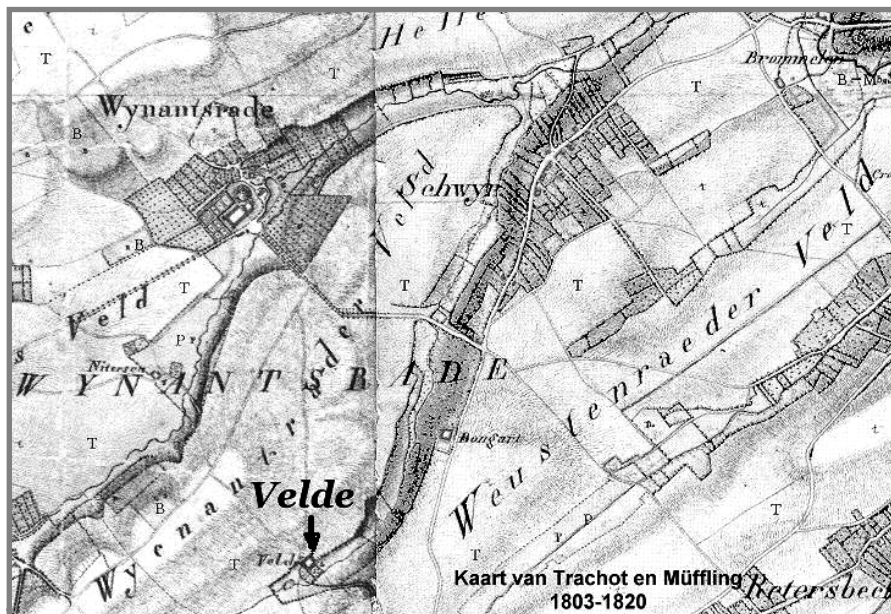
⁴³ gedoopt te Klimmen op 19 januari 1739

⁴⁴ J.A.E. Schoenmakers: *bijdragen tot de geschiedenis der hoofdbank Climmen* in PSHAL 1906 blz. 363; Jos Crott: *pachters en pastoors – de familie Meijers* in LvH 36(1986) blz. 47-54

⁴⁵ Dr. J. Belonje: *genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Limburg* in PSHAL 1960-1961 (XCVI-XCVII) blz. 346; vgl. Bulletin Wijnandsrade 6(1987)nr. 9, blz. 273

⁴⁶ op 29 maart 1754 in Wijnandsrade gedoopt.

Van 1791 tot 1795 vervulde hij de functie van burgemeester, als laatste van het “ancient regime”⁴⁷ en als eerste “maire” in de Franse tijd⁴⁸. Van 1819 tot aan zijn dood in 1829 was hij wethouder⁴⁹. Op de Franse bevolkingslijst uit 1796 komen we hem en zijn gezin als bewoners van “Op de Veld” of “Op de Vell” tegen: Chretien Quix (41) en zijn vrouw Anne Claire Winants (35), samen met hun kinderen Jean Henri, Jenne Mechtild, Marie Agnes, Michel, Jenne en Joseph. Op de boerderij wonen werken dan ook nog eens acht knechten (“domestiques”) en drie meiden (“servantes”)⁵⁰. Blijkens een bewaard gebleven chronogram brandde de hoeve in 1817 helemaal af en werd ze een jaar later door de eigenaar (Ferdinand baron von Bongardt) herbouwd⁵¹.

(uit: privé-archief Jan Jansen)

⁴⁷ lijst der burgemeesters van Wijnandsrade (bijlage inventaris gemeentearchief Wijnandsrade 1819-1939)

⁴⁸ J. Jetten: *Wat had Charles Eijck met Wijnandsrade?* In Bulletin Wijnandsrade 23(2004)33 blz. 1665

⁴⁹ J. Jetten: *Wethouders van Wijnandsrade* in Bulletin Wijnandsrade 5(1986) nr. 8 blz. 222-223

⁵⁰ RAL: Frans Archief, invent.nr. 1053: Bevolkingslijst Wijnandsrade (gezin nr. 38)

⁵¹ Ivbente Libero barone ferDInando de bongart ImpelLICI e CInere sVrgo

Christiaans zoon **Michael Quix (1791-1869)** volgde hem in 1828 op als pachter op “De Velde” (pachthoeve met tuin, akkerlanden, weiden, hooilanden, inbegrepen de hagen, graven, grachten en de molen)⁵². Michael was in 1791 op “De Velde” geboren⁵³ en trouwde in 1828 met Augusta L’Ortye (1793-1832)⁵⁴ van de naburige hoeve “Oude Bongard”. Uit dit huwelijk werden twee kinderen geboren, waarvan alleen dochter Hubertina (1830) de kinderjaren zou overleven. Na de vroegtijdige dood van zijn vrouw werd Michael in de huishouding bijgestaan door zijn ongehuwde schoonzus Hubertina L’Ortye (1801-1887)⁵⁵. Van deze “Michel Quix, pachter van hoeve te Velde” is een rekening bewaard gebleven wegens “geleverde diensten aan het huis Wijnandsrade” over de jaren 1835-1836⁵⁶. Van 1846 tot 1851 was hij wethouder⁵⁷. Michael zelf kwam als laatste Quix op “De Velde” te overlijden op 4 mei 1869⁵⁸.

Als pachter op “De Velde” werd Michael opgevolgd door zijn schoonzoon **Jan Willem Drummen (1827-1885)**, op 27 mei 1827 te Wijnandsrade (Nieuwe Bongard) geboren. Op 1 juli 1863 was hij gehuwd met Michaels enige dochter Hubertina Quix (1830-1865), op 4 juli 1830 geboren op “De Velde”. Na haar vroegtijdige dood (23 juni 1865) was hij op 26 september 1870 hertrouwd met Sybilla Prickaerts (1840-1882) uit Itteren⁵⁹. Zijn tweede echtgenote kwam echter eveneens op jonge leeftijd te overlijden (4 januari 1882). Jan Willem zelf overleed drie jaar later, op 26 juli 1885, 58 jaar oud.

⁵² het pachtcontract werd op 17 december 1828 opgemaakt door notaris Kerckhoffs te Schinnen

⁵³ op 27 januari 1791 in Wijnandsrade gedoopt

⁵⁴ zus van de betovergrootvader van de schrijver van dit artikel

⁵⁵ SAH (“Rijckheydt”): bevolkingsregisters Wijnandsrade 1851-1861 blad 35 nr. 53; 1862-1880 blad 105 nr. 53

⁵⁶ RAL (01.193): archief vrije heerlijkheid Wijnandsrade, invent.nr. 113

⁵⁷ J. Jetten: *Wethouders van Wijnandsrade* in *Bulletin Wijnandsrade* 5(1986)nr. 8, blz. 222-223

⁵⁸ Vgl. Dr. C. Wacker: *Leben und Werke des Aachener Geschichtsschreibers Christian Quix* (Aachen 1891): “Der in Winandsrath zurückgebliebene Zweig der Familie starb vor 40 Jahre aus”.

⁵⁹ SAH (“Rijckheydt”): bevolkingsregisters Wijnandsrade 1879-1904 blad 83 nr. A78

Peter Joseph Muijkens (1839-1918) werd Jan Willems opvolger als pachter op “De Velde”. Hij was op 3 mei 1839 in Merkelbeek geboren. In 1864 was hij gehuwd met Maria Elisabeth Hubertina Wouters (1841-1917) uit Spaubeek. Voordat ze zich op “De Velde” vestigden woonden ze in Spaubeek en in Hulsberg. Ook Peter Josephs ongehuwde broers Johan Herman (1830-1909) en Jan Mathijs August Muijkens (1845-1925) kwamen mee naar “De Velde”. Nadat Peter Josephs dochter Antoinette (1880-1927) in 1901 getrouwd was met Felix Voragen (1876-19??) uit Wijnandsrade, vestigde zich ook dat gezin op “De Velde”; hun drie kinderen werden er geboren⁶⁰.

Deel 2 van dit artikel volgt in Bulletin Wijnandsrade, nummer 41

A.M.D.G.
Nuth, oktober 2007,
Jos. L’Ortye, pastoor

⁶⁰ SAH (“Rijckheyt”): bevolkingsregisters Wijnandsrade 1900-1908 blad 69 nr.A76; 1907-1909 blad 69 A80; 1910-1920 blad 73 A84; vgl. tevens SAH (“Rijckheyt”): genealogie Voragen

Ingezonden brief

In 'Bulletin Wijnandsrade', nummer 38 stond een artikeltje over de onthulling van een herinneringsplaquette in Swier.

'Op woensdag 27 september (2006) werd in Swier een plaquette onthuld, ter nagedachtenis aan de Amerikaanse soldaten Ralph Weir en Joseph Graczykowski. Beide soldaten overleden tweeënzestig jaar geleden aan de gevolgen van de explosie van een lange-afstandskanon, dat zij op dat

Militaire begraafplaats te Henri-Chapelle (foto: Hanjo Wagener)

moment in de velden nabij Swier bedienden. De plaquette is aan de voorgevel van de boerderij van het echtpaar Lardinois bevestigd, die in september 1944 als commandopost van de geallieerden heeft dienst gedaan. De onthulling werd tijdens een sfeervolle en druk bezochte plechtigheid verricht door loco-burgemeester Math Suppers van Nuth, Jacques Lardinois en de broers Albert en Martien Driessen, die beiden ooggetuige van dit tragische ongeluk zijn geweest. Dit eerbetoon was een initiatief van de stichting 'Hell on Wheels' uit Heerlen, dat van harte werd ondersteund door de buurtvereniging van Swier en onze heemkundevereniging. Uit nader onder-

zoek door Eppo Brongers (oorlogsdeskundige en redacteur van 'Bulletin Wijnandsrade') is inmiddels gebleken dat Ralph Weir op 27 september 1944 en Joseph Graczykowski een dag later – op de 28ste september – aan hun verwondingen zijn overleden'.

Naar aanleiding van dat bericht ontvingen wij de volgende ingezonden brief.

'Uit bijgevoegde foto's blijkt dat beide soldaten op dezelfde dag (te weten: 27 september 1944) te Swier zijn gesneuveld. De foto's zijn gemaakt op het militaire ereveld te Henri-Chapelle. Ook op een onlangs door de stichting 'Hell on Wheels' uitgegeven dvd over de onthullingsplechtigheid van de herinneringsplaquette in Swier is de overlijdensdatum 27-9-1944 duidelijk te zien. Het betreft hier de graven vak A, rij 11, nummer 21 en vak F, rij 10, nummer 6'.

Martin Driessen

Koninklijke onderscheiding

Op 24 juni mocht plaatsgenoot Guido Schreurs uit handen van loco-burgemeester Math Suppers van de gemeente Nuth de koninklijke onderscheiding Lid in de Orde van Oranje Nassau ontvangen. Guido Schreurs werd gedecoreerd bij gelegenheid van zijn 50-jarig jubileum als lid van de Koninklijk Erkende Fanfare St. Caecilia Wijnandsrade.

*Guido Schreurs
(foto: Mediagroep
Limburg)*

Waarnemend burgemeester Nuth

Waarnemend burgemeester Hubert Vos van Nuth (uit: Gemeente-archief Nuth)

Op 1 mei 2007 beëdigde gouverneur Leon Frissen waarnemend burgemeester mr. Hubert Vos van Nuth op het Gouvernement te Maastricht. De heer Vos is diezelfde dag begonnen en hij blijft zolang burgemeester tot Headly Binderhagel van zijn operatie is hersteld. Hubert Vos is woonachtig in Meijel.

De laatste keer...

Math Marell (3de van links) en Zef Meessen (2de van rechts) voor de laatste keer in het Dagelijks Bestuur (foto: Wilfried Dabekaussen)

Wij kunnen het nog niet geloven maar toch was het op maandag 12 november de laatste keer dat Math Marell en Zef Meessen als leden van het Dagelijks Bestuur de gang van zaken van de Vrienden van Wijnandsrade meebepaalden. Gelukkig hebben Math en Zef toegezegd, onder andere als algemeen bestuurslid, voor onze vereniging actief te blijven.

Heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade

Opgericht op 22 december 1981 als de stichting Vrienden van Wijnandsrade
Sinds 1994 notarieel geregistreerd als een heemkundevereniging

Website: www.vriendenvanwijnandsrade.nl

Dagelijks bestuur

Voorzitter	Wilfried Dabekaussen	(045 – 524 13 20)
Vice-voorzitter	Math Marell	(045 – 524 17 05)
Secretaris	Wiel Oehlen e-mail: w.oehlen@planet.nl)	(045 – 524 48 98)
Tweede secretaris	Jack Jetten	(045 – 524 11 35)
Penningmeester	Henk van Malkenhorst	(045 – 524 23 44)
Ledenadministrateur	Zef Meessen	(045 – 524 35 79)

Algemeen bestuur

Thei Bindels	(045 – 524 30 08)
John Bruls	(045 – 524 38 57)
Hub Gerards	(045 – 577 87 12)
Arnold de Haas	(045 – 524 43 72)
Jan Jansen	(045 – 524 26 96)
Ria Marell	(045 – 524 51 67)
Jos L'Ortye	(045 – 524 12 08)
Jan van der Zee	

Ere-voorzitter

F. Cortenraad
J. Jansen

Ere-leden

T. Bloebaum-Habets	H. van Malkenhorst
E. Coenen-Vaessen	M. Marell
S. Cox	Z. Marell
J. Jetten	Z. Meessen
J. en A. Pijls-Emonds	C. Rutten
T. Kickken-Senden	A. Teheux
J. Luijten	J. van der Zee

'Bulletin Wijnandsrade' verschijnt twee keer per jaar. Een abonnement kost minimaal € 7,50 per jaar (de meeste leden betalen spontaan een hoger bedrag). Wij gaan ervan uit dat de leden die 'Bulletin Wijnandsrade' per post ontvangen dit bedrag spontaan zelf verhogen.

Mocht u uw bijdrage over 2007 nog niet hebben betaald. Ons rekeningnummer (voor contributie en donaties) is: 13.77.36.371, ten name van heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade, Swier 39, 6363 CK Wijnandsrade.

Bulletin Wijnandsrade, ISSN-nummer: 1574 – 2245